

Sametingets plenum

Møtebok 02/18

Árvjuvárgaiddnu 50, N-9730 Kárášjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Tid: 01.06.2018 - 01.06.2018

Sted: Karasjok

Tilstede

	Parti
Elisabeth Erke	
Arild Pettersen Inga	AP/BB
Bjørn Inge Mo	AP/BB
John Kappfjell	AP/BB
Jørn Are Gaski	AP/BB
Kåre Ivar Olli	AP/BB
Per Mathis Oskal	AP/BB
Ronny Wilhelmsen	AP/BB
Synnøve Søndergaard	AP/BB
Tom Christer Sottinen	AP/BB
Inger Eline Eriksen Fjellgren	Árja
Isak Mathis O. Hætta	FBL
Anders Somby jr.	FL
Arthur Tørfoss	Frp
Lars Filip Paulsen	H
Kjellrun Wilhelmsen	NORD
Tor H. Mikkola	NORD
Aili Guttorm	NSR
Ann Karin Kvernmo	NSR
Gunn Anita Jacobsen	NSR
Karen Anette Anti	NSR
Mathis Nilsen Eira	NSR
Niko Valkeapää	NSR
Nils Mikkelsen Utsi	NSR
Piera Heaika Muotka	NSR
Runar Myrnes Balto	NSR
Sandra Andersen Eira	NSR
Thomas Áhrén	NSR
Tor Gunnar Nystad	NSR
Jovna Vars Smuk	NSR/Sáb
Ann-Elise Finbog	SFP
Hans Ole Nilsen Eira	SP

Vara

	Parti
Åse Dahl	NORD
Johan Arne Hansen	NSR
Vidar Andersen	NSR
Beaska Niillas	NSR/Sáb
Nancy Porsanger Anti	SP
Jovna Zakarias Dunfjell	ÅaSG

Permisjoner

	Parti
Toril Bakken Kåven	NORD
Anne Henriette Reinås Nilut	NSR
Klemet Erland Hætta	NSR
Nora Marie Bransfjell	NSR
Sandra Márjá West	NSR
Márjá-Liissá Partapuoli	NSR/Sáb
Cecilie Hansen	SP
Ellinor Marita Jáma	ÅaSG

Vara:

Åse Dahl
Johan Arne Hansen

Ingen vara kunne møte
Ingen vara kunne møte

Vidar Andersen
Beaska Niillas
Nancy Porsanger Anti
Jovna Zakarias Dunfjell

Saksliste

019/18 Konstituering

020/18 Sametingets innspill til mandat for sannhets og forsoningskommisjon

Ásði/Sak 019/18	Sametingets plenum	Dato: 01.06.2018-01.06.2018
-----------------	--------------------	-----------------------------

Konstituering

	Arkivsaknr. 18/2663
--	-------------------------------

Plenumsledelsens innstilling
Innkalling av 16.05.2018 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes

Sametingets plenum - 019/18

Saken påbegynt 01.06.2018 kl. 09.00

Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Elisabeth Erke, plenumsleder	

SP - vedtak:

Innkalling av 16.05.2018 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes.

Saken avsluttet 01.06.2018 kl. 09.10

Ášši/Sak 020/18	Sametingets plenum	Dato: 01.06.2018-01.06.2018
-----------------	--------------------	-----------------------------

Ášši/Sak 004/18	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	Dato: 29.05.2018-31.05.2018
-----------------	--	-----------------------------

Sametingets innspill til mandat for sannhets og forsoningskommisjon

	Arkivsaknr. 17/2805
--	-------------------------------

Behandlinger

Vedlegg

Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget støtter Stortingets utkast til mandat for Sannhets- og forsoningskommisjonen, med Sametingets kommentarer og tilføyelser.

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen - 004/18

OOUK - vedtak:

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteens innstilling

Forslag

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Beaska Niillas. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Ann Karin Kvernmo, Pjera Heaika Muotka, Johan Arne Hansen, Niko Valkeapää, Nils Mikkelsen Utsi og Gunn Anita Jacobsen, fra Åarjel-Saemiej Gielh Jovna Zakarias Dunfjell, fra Arbeiderpartiet (AP) Jørn Are Gaski og Kåre Ivar Olli, fra uavhengig parti Elisabeth Erke, fra Samefolkets parti Ann-Elise Finbog, og fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen stiller seg bak:

Forslag 1

Tillegg til sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget er positiv til etableringen av en kommisjon for gransking av assimilering og urett begått overfor samiske og kvenske/norskfinske folk i Norge.

Sametinget har følgende innspill til kommisjonens mandat:

Tidsramme

Sametinget mener at det må gis tilstrekkelig tid og ressurser til denne prosessen for å sikre kvalitet og en grundig nok gransking av assimilering og urett begått overfor samiske og kvenske/norskfinske folk i Norge. Saksområdenes kompleksitet og omfang tilsier at kommisjonen må ha en lengre tidsramme, og kartlegging og bearbeiding vil ta tid. Det er viktig å være klar over at assimileringspolitikken har hatt ulike konsekvenser for den samiske befolkning, både på individuelt og gruppenivå over generasjoner. Det er derfor viktig at det legges opp til en god og verdig prosess. Tidsrammen på 2 år som er forespeilet fra Stortingets presidentskap er således ikke tilstrekkelig. Sametinget viser til at "Truth and Reconciliation Commission of Canada" brukte seks år på sitt arbeid, og deres arbeid var begrenset til et spesifikt saksområde av landets assimileringshistorie.

Sametinget foreslår derfor en tidsramme på 5 år. Kommisjonen bør gis muligheten til å vurdere utvidelse av tidsrammen ved behov.

Metode

Sametinget mener det er nødvendig å skape tillit og trygge rammer for kommisjonens møte med enkeltmennesker, samfunn og deres historier. Derfor kreves det et kompetent og forberedt apparat i kommisjonen, slik at alle involverte blir ivaretatt så godt som mulig. For mange er assimileringen traumatiserende og denne prosessen kan vekke sterke følelser. Kommisjonen anbefales å ha et nært samarbeid med Samisk Nasjonal kompetansetjeneste (SANKS) i sitt arbeid. Samisk språk og kulturkompetanse i møte med den samiske befolkningen og informanter er nødvendig. Kommisjonen må også være oppmerksom på at samer har ulike erfaringer med assimileringspolitikken (geografisk, og eventuelle forsoningsprosesser vil derfor være ulike. Kommisjonen må ha respekt for at det også er mange samer som av ulike årsaker ikke ønsker å delta i dette arbeidet.

Mål

Sametinget understreker at det foreligger sterke forventninger i det samiske samfunnet om at kommisjonens arbeid må resultere i tiltak for videre forsoning, og at dette følges opp av statlige myndigheter. Sametinget forventer videre at Stortinget legger dette til grunn ved opprettelsen av kommisjonen. Kommisjonen kan også komme med forslag til tiltak underveis i prosessen, der den ser mulighet og behov for det.

Navnet på kommisjonen

Sametinget foreslår at kommisjonens navn bør være "Sannhets og forsoningskommisjonen". Sametinget anser at det foreslåtte navnet Kommisjonen for å gjennomgå fornorskningsspolitikk og urett overfor samer og kvener/norskfiner (fornorskningsskommisjonen) som særdeles uheldig. Sametinget vil sterkt fraråde et navn som er basert på eller inneholder ordet "fornorskning", da et slikt navn kan gi assosiasjoner om at dette er en kommisjon som skal drive fornorskning. Videre ser Sametinget ingen grunn til betegne denne prosessen annerledes en allerede gjennomførte prosesser i andre deler av verden.

Tema for kommisjonen

Sametinget anser at avgjørelsen om å nedsette denne kommisjonen innebærer en offentlig erkjennelse om at det fortsatt er nødvendig med tiltak for å bøte på virkningene av den statlige assimileringspolitikken. Sametinget mener det er positivt at Stortingets presidentskap i sitt forslag til mandat erkjenner at uretten samene ble utsatt for har skapt sår som fortsatt finnes blant den samiske befolkningen i dag. Det er fra Sametingets side viktig at myndighetene erkjenner at assimileringspolitikken, og holdningene og ideologiene som gjennom historien har begrunnet den, fortsatt pågår i moderne form. Dette konstateres blant annet i spørsmål om barnehagetilbud, skole- og læremiddeltilbud, helse-, sosial- og barnevernssaker, kulturinstitusjoner, samiske næringer, språk og natur- og ressursforvaltning. Dette anses som assimilierende og undertrykkende i konsekvens, om ikke alltid i intensjon. Sametinget ber om at dette tydeliggjøres i mandatet.

I Stortingets presidentskaps forslag til mandat er en rekke tidligere gjennomførte tiltak for forsoning, som for eksempel lover og institusjoner nevnt. Det står blant annet "det at det samiske folks rettigheter har blitt styrket gjennom en rekke lover og institusjoner. Sametinget vil her komme med en presisering på at samene ikke har fått styrket sine rettigheter gjennom disse tiltakene, men heller at vi har fått en delvis styrket rettsstilling. Samene har allerede rettigheter, men disse er ikke anerkjent. Videre mener Sametinget at det er viktig at også FNs erklæring om urfolks rettigheter (UNDRIP) blir nevnt.

Kommisjonen må belyse betydningen av neglisjerte og undertrykte rettigheter, og dette må komme klarere med i mandatet. Tap av retten til å utøve sin egen kultur er og har for mange vært en kilde til store traumer, avmaktfølelse og urettferdighet.

Likestilling og fokus på kvinners situasjon må belyses i kommisjonens arbeid. Forskning og erfaringer tyder på at samiske kvinner og menn møter forskjellige utfordringer i dagens samfunn. Det er for eksempel påvist at samiske kvinner er mer utsatt for vold i nære relasjoner enn kvinner i samfunnet forøvrig. Sametinget mener det kan være fordelaktig at kommisjonens arbeid dokumenteres og følges opp i et kjønnsperspektiv.

Skolen som institusjon har vært sentral og effektiv i den statlige assimileringspolitikken. Mange såre historier er blitt fortalt om samiske barns møte med skolen, og hvordan dette preget de for livet. Denne historien bør kommisjonen ha et særskilt øye til. I det forestående forsoningsarbeidet må derimot skolen ha en viktig rolle i å skape og endre holdninger samt øke kunnskap om samisk samfunn, kultur og historie. Samiske forhold, kultur og historie må få en større plass i læreplaner innen utdanning på alle nivåer.

Sametinget støtter at kommisjonen skal ha mandat til kunne gå lengre tilbake i den historiske kartleggingen utover den foreslåtte rammen på år 1800 fram til i dag. Dette vil kunne gi kommisjonen et bedre grunnlag for å forstå assimileringspolitikken historie og bakgrunn. For å forstå omfanget og dynamikken, må kommisjonen også se på hvordan stat, kirke, rettsvesenet og academia virket sammen i assimileringspolitikken.

Sametinget er tilfreds med at Stortingets presidentskap viser til lignende prosesser på svensk og finsk side. Sametinget mener kommisjonens arbeid må ses i sammenheng med prosessene på finsk og svensk side, og oppfordrer kommisjonen til å ha et grenseoverskridende perspektiv og samarbeid.

Sametinget er fornøyd med at Stortingets presidentskap fremhever behovet for å se på assimileringspolitikken konsekvenser også for majoritetssamfunnet. Forskning viser at det er en betydelig kunnskapsmangel om samer og samiske forhold i den nasjonale bevisstheten, både hos den enkelte og i politikk og forvaltning på alle nivå.

Sametinget er opptatt av at denne prosessen må foregå på et nasjonalt plan, slik at det blir et felles eierskap og en lik forståelse av historien i både majoritetssamfunnet, blant samer og kvener/norskfinner. Kultur, media og et dokumentasjonssenter vil kunne være med å tilgjengeliggjøre kunnskapen om assimileringspolitikken og kommisjonsarbeidet for hele befolkningen.

Usynliggjøring av samiske saker i offentlige dokumenter er etter vårt skjønn strukturell diskriminering.

Kommisjonen bør vurdere å komme med jevnlig delrapporter til Sametinget og Stortinget, og Sametinget forventer at det vil foreligge delrapporter i inneværende sametings- og stortingsperiode. Kommisjonen kan også komme med forslag til tiltak underveis i prosessen, der den ser mulighet og

behov for det.

Sametinget legger til grunn at kommisjonen ser på alle innspillene som er kommet fra det samiske samfunn gjennom høringsrunder samt folkemøter, og at dette tas hensyn til i grunnlaget for kommisjonens arbeid.

Sametinget forventer at Stortingets presidentskap gjennomfører konsultasjoner med Sametinget, og at det oppnås et fritt og forhåndsinformert samtykke før endelig mandat og sammensetning av kommisjonen vedtas.

Komiteens tilråding

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter forøvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 020/18

Forslag 2

Sametingets innspill til mandat for sannhetskommisjonen

Sametinget konstaterer at Stortinget har opprettet en sannhet- og fornorskningskommisjon.

Sametinget mener dette er å gjøre samer en bjørnetjeneste. Alle er enige om den uretten som er begått, ingen bestrider det. Men dette er et tilbakelagt stadium, vi befinner oss i 2018, og offerrollen kler ikke oss samer.

Fornorskningsprosessen er godt velkjent og dokumentert. Det offentlige Norge, ved Konge og statsminister, har bedt om unnskyldning for det som skjedde. Sametinget konstaterer at kommisjonen er vedtatt. Sametinget vil legge til rette for at kommisjonen skal få gode innspill og bidra til at den kan gjøre en god jobb. Samtidig mener Sametinget at mandatet må presiseres i forhold til hva resultatet av kommisjonens arbeide blir. Sametinget vil advare mot at resultatet brukes til som grunnlag for rettighetskamp mot, og for kompensasjon og erstatning fra den norske stat. Nå er det på tide å legge dette bak oss. Det tjener ikke hverken oss samer spesielt eller det norske samfunnet generelt å grave i dette ytterligere. Uretten som ble begått lar seg ikke gjøre om, og dagens samfunn har en helt annen åpen og tolerant holdning til det samiske. Sametinget ønsker ikke å dvele ved fortiden, men jobbe sammen med kommuner, fylket og stat for en bedre fremtid i nord.

Forslag 3 Beaska Niillas, Kåre Olli, Anders Somby jr., Hans Ole Eira, Lars Filip Paulsen, Jovna Z. Dunfjell, Inger Eline Eriksen, Kjellrun Wilhelmsen, Ann-Elise Finbog ja Elisabeth Erke

Sametinget er positiv til etableringen av en kommisjon for gransking av assimilering og urett begått overfor samiske og kvenske/norskfinske folk i Norge.

Sametinget har følgende innspill til kommisjonens mandat:

Navnet på kommisjonen

Sametinget foreslår at kommisjonens navn til å være Duohtavuodá- ja seanadankomišuvdna / Sannhets- og forsoningskommisjonen. Sametinget anser at det foreslåtte navnet Kommisjonen for å gjennomgå fornorskningspolitikk og urett overfor samer og kvener/norskfiner (fornorskningskommisjonen) som uheldig og upassende da det kan gi feil assosiasjoner. Sametinget vil

fraråde et navn som er basert på eller inneholder ordet "fornorskning". Sametinget ser ingen grunn til betegne denne prosessen annerledes en allerede gjennomførte prosesser i andre deler av verden.

Rammebetingelser

Sametinget mener at det må gis tilstrekkelig tid og ressurser til denne prosessen for å sikre kvalitet og en grundig gransking av assimilering og urett begått overfor samiske og kvenske/norskfinske folk i Norge. Saksområdenes kompleksitet og omfang tilsier at kommisjonen må ha en lengre tidsramme ettersom kartlegging og bearbeiding vil ta tid. Det er viktig å være klar over at assimileringspolitikken har hatt ulike konsekvenser for den samiske befolkning, både på individuelt og gruppenivå over generasjoner. Det er derfor viktig at det legges opp til en god og verdig prosess. Sametinget er bekymret for at tidsrammen på 2 år som er forespeilet fra Stortingets presidentskap ikke er tilstrekkelig. Sametinget viser til at "Truth and Reconciliation Commission of Canada" brukte seks år på sitt arbeid, og deres arbeid var begrenset til et spesifikt saksområde av landets assimileringshistorie.

Sametinget foreslår derfor en tidsramme på 4 år. Sametinget forutsetter at kommisjonen også gis mulighet til å justere tidsrammen ved behov.

Metode

Sametinget mener det er nødvendig å skape tillit og trygge rammer for kommisjonens møter med enkeltmennesker, samfunn og deres historier. Derfor kreves det et kompetent og forberedt apparat i kommisjonen, slik at alle involverte blir ivarettatt så godt som mulig. For mange vil gjengivelse av sine opplevelser vekke sterke følelser. Kommisjonen anbefales å ha et nært samarbeid med Samisk Nasjonal kompetansetjeneste (SANKS) i sitt arbeid. Samisk språk- og kulturkompetanse i møte med den samiske befolkningen og informanter er nødvendig. Kommisjonen må også være oppmerksom på at samer har ulike erfaringer med assimileringspolitikken (geografisk, og eventuelle forsoningsprosesser vil derfor være ulike. Kommisjonen må ha respekt for at det også er mange samer som av ulike årsaker ikke ønsker å delta i dette arbeidet.

Sametinget er opptatt av at denne prosessen må foregå på et nasjonalt plan, slik at det blir et felles eierskap og en lik forståelse av historien i både majoritetssamfunnet, blant samer og kvener/norskfinner. Kultur, media og et dokumentasjonssenter vil kunne være med å tilgjengeliggjøre kunnskapen om assimileringspolitikken og kommisjonsarbeidet for hele befolkningen.

Sametinget legger til grunn at kommisjonen ser på alle innspillene som er kommet fra det samiske samfunn gjennom høringsrunder samt folkemøter, og at dette blir en del av grunnlaget for kommisjonens arbeid.

Tema for kommisjonen

Sametinget anser at avgjørelsen om å nedsette denne kommisjonen innebærer en offentlig erkjennelse om at det fortsatt er nødvendig med tiltak for å bøte på virkningene av den statlige assimileringspolitikken. Sametinget forventer at Stortinget legger dette til grunn ved opprettelsen av kommisjonen.

Sametinget mener det er positivt at Stortingets presidentskap i sitt forslag til mandat erkjenner at uretten samene ble utsatt for har skapt sår som fortsatt finnes blant den samiske befolkningen i dag. Det er fra Sametingets side viktig at myndighetene erkjenner at tidligere assimileringspolitikker eksisterer i dagens samfunnsstrukturer. Sametinget konstaterer at dette er tilfellet blant annet i spørsmål om barnehagetilbud, skole- og læremiddeltilbud, helse-, sosial- og barnevernssaker, kulturinstitusjoner, samiske næringer, språk og natur- og ressursforvaltning. Disse strukturene kan anses som diskriminerende og undertrykkende i sin konsekvens, selv om de nødvendigvis ikke er det i sin intensjon. Sametinget ber om at dette tydeliggjøres i mandatet.

I Stortingets presidentskaps forslag til mandat er en rekke tidligere gjennomførte tiltak for forsoning, som for eksempel lover og institusjoner, nevnt. Det står blant annet "det at det samiske folks rettigheter har blitt styrket gjennom en rekke lover og institusjoner. Sametinget vil her komme med en presisering på at samene gjennom disse tiltakene bare har fått delvis anerkjennelse av sine rettigheter. Videre mener Sametinget at det er viktig at også FNs erklæring om urfolks rettigheter (UNDRIP) nevnes i mandatet.

Kommisjonen må belyse hvilke konsekvenser statens manglende anerkjennelse av samenes menneske- og urfolksrettigheter har hatt og fremdeles har på samene, både på individ og gruppenivå. På hvilken måte og følgene av at samene gjennom historien frem til i dag har mistet land- og ressursrettigheter, herunder tilgang til ressursene, må være en del av kommisjonens mandat.

Forskning tyder på at samiske kvinner og menn møter forskjellige utfordringer i dagens samfunn. Det er for eksempel påvist at samiske kvinner er mer utsatt for vold i nære relasjoner enn kvinner i samfunnet forøvrig. Sametinget mener det er viktig at kommisjonens arbeid følges opp i et kjønnsperspektiv.

For mange eldre har internatlivet og tapt skolegang medført livslange negative konsekvenser for blant annet muligheten til utdanning, tilgangen til arbeidslivet og medført en tilværelse som minstepensjonister. Ordningen med tapt skolegang har ikke fungert som en tilstrekkelig ordning for reparasjon. Sametinget oppfordrer kommisjonen til å se spesielt på dette.

Skolen som institusjon har vært sentral og effektiv i den statlige assimileringspolitikken, og dette må vies særlig oppmerksomhet. I det forestående forsoningsarbeidet må det fokuseres på hvordan eksisterende institusjoner kan ha en viktig rolle i å skape og endre holdninger samt øke kunnskap om samiske forhold, kultur, historie og rettigheter. Sametinget er fornøyd med at Stortingets presidentskap fremhever behovet for å se på assimileringsspolitikkenes konsekvenser også for majoritetssamfunnet.

Sametinget støtter presidentskapets forslag om at kommisjonen skal kunne gå lengre tilbake i den historiske kartleggingen enn kun fra 1800-tallet fram til i dag. Dette vil kunne gi kommisjonen et bedre grunnlag for å forstå assimileringsspolitikkenes historie og bakgrunn. For å forstå omfanget og dynamikken, må kommisjonen også se på hvordan stat, kirke, rettsvesenet og academia virket sammen i assimileringsspolitikken.

Sametinget er tilfreds med at Stortingets presidentskap viser til lignende prosesser på svensk og finsk side. Sametinget oppfordrer kommisjonen til å ha et grenseoverskridende perspektiv og samarbeid.

Avsluttende bemerkninger

Kommisjonen bør vurdere å komme med jevnlig delrapporter til Sametinget og Stortinget, og Sametinget forventer at det vil foreligge delrapporter i inneværende sametings- og stortingsperiode. Kommisjonen kan også komme med forslag til tiltak underveis i prosessen, der den ser mulighet og behov for det.

Sametinget forventer at Stortingets presidentskap gjennomfører konsultasjoner med Sametinget, og at det oppnås et fritt og forhåndsinformert samtykke før endelig mandat og sammensetning av kommisjonen vedtas.

Saken påbegynt 08.03.18 kl. 09.10

Votering

Av 39 representanter var 36 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble ikke fremmet
- Forslag 2 ble forkastet med 35 mot 1 stemmer
- Forslag 3 ble vedtatt med 36 mot 1 stemmer

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Beaska Niillas, saksordfører	
2	Runar Myrnes Balto	
3	Ronny Wilhelmsen	
4	Arthur Johan Tørfoss	
5	Kåre Olli	
6	Inger Eline Eriksen Fjellgren	
7	Nancy Porsanger Anti	
8	Arild Pettersen Inga	
9	Kjellrun Wilhelmsen	Runar Myrnes Balto
10	Vidar Andersen	
11	Anders Somby jr.	Inger Eline Eriksen Fjellgren
		Kjellrun Wilhelmsen
		Per Mathis Oskal
	Anders Somby jr.	
12	Mathis Nilsen Eira	
13	Lars Filip Paulsen	Kjellrun Wilhelmsen
		Beaska Niillas
		John Kappfjell
	Lars Filip Paulsen	
14	Silje Karine Muotka	John Kappfjell
15	Beaska Niillas	
16	Piera Heaika Muotka	
17	Ann-Elise Finbog	
18	Henrik Olsen	
19	Nancy Porsanger Anti	
20	Aili Keskitalo	
21	Beaska Niillas, saksordfører	

SP - vedtak:

Sametinget er positiv til etableringen av en kommisjon for gransking av assimilering og urett begått overfor samiske og kvenske/norskfinske folk i Norge.

Sametinget har følgende innspill til kommisjonens mandat:

Navnet på kommisjonen

Sametinget foreslår at kommisjonens navn til å være Duohtavuođa- ja seanadankomišuvdna / Sannhets- og forsoningskommisjonen. Sametinget anser at det foreslåtte navnet Kommisjonen for å gjennomgå fornorskningsspolitikk og urett overfor samer og kvener/norskfinner (fornorskningsskommisjonen) som uheldig og upassende da det kan gi feil assosiasjoner. Sametinget vil fraråde et navn som er basert på eller inneholder ordet "fornorskning". Sametinget ser ingen grunn til betegne denne prosessen annerledes en allerede gjennomførte prosesser i andre deler av verden.

Rammebetingelser

Sametinget mener at det må gis tilstrekkelig tid og ressurser til denne prosessen for å sikre kvalitet og en grundig gransking av assimilering og urett begått overfor samiske og kvenske/norskfinske folk i Norge. Saksområdenes kompleksitet og omfang tilsier at kommisjonen må ha en lengre tidsramme ettersom kartlegging og bearbeiding vil ta tid. Det er viktig å være klar over at assimileringsspolitikken har hatt ulike konsekvenser for den samiske befolkning, både på individuelt og gruppenivå over

generasjoner. Det er derfor viktig at det legges opp til en god og verdig prosess. Sametinget er bekymret for at tidsrammen på 2 år som er forespeilet fra Stortingets presidentskap ikke er tilstrekkelig. Sametinget viser til at "Truth and Reconciliation Commission of Canada" brukte seks år på sitt arbeid, og deres arbeid var begrenset til et spesifikt saksområde av landets assimileringshistorie.

Sametinget foreslår derfor en tidsramme på 4 år. Sametinget forutsetter at kommisjonen også gis mulighet til å justere tidsrammen ved behov.

Metode

Sametinget mener det er nødvendig å skape tillit og trygge rammer for kommisjonens møter med enkeltmennesker, samfunn og deres historier. Derfor kreves det et kompetent og forberedt apparat i kommisjonen, slik at alle involverte blir ivaretatt så godt som mulig. For mange vil gjengivelse av sine opplevelser vekke sterke følelser. Kommisjonen anbefales å ha et nært samarbeid med Samisk Nasjonal kompetansetjeneste (SANKS) i sitt arbeid. Samisk språk- og kulturkompetanse i møte med den samiske befolkningen og informanter er nødvendig. Kommisjonen må også være oppmerksom på at samer har ulike erfaringer med assimileringspolitikken (geografisk, og eventuelle forsoningsprosesser vil derfor være ulike. Kommisjonen må ha respekt for at det også er mange samer som av ulike årsaker ikke ønsker å delta i dette arbeidet.

Sametinget er opptatt av at denne prosessen må foregå på et nasjonalt plan, slik at det blir et felles eierskap og en lik forståelse av historien i både majoritetssamfunnet, blant samer og kvener/norskfinner. Kultur, media og et dokumentasjonsenter vil kunne være med å tilgjengeliggjøre kunnskapen om assimileringspolitikken og kommisjonsarbeidet for hele befolkningen.

Sametinget legger til grunn at kommisjonen ser på alle innspillene som er kommet fra det samiske samfunn gjennom høringsrunder samt folkemøter, og at dette blir en del av grunnlaget for kommisjonens arbeid.

Tema for kommisjonen

Sametinget anser at avgjørelsen om å nedsette denne kommisjonen innebærer en offentlig erkjennelse om at det fortsatt er nødvendig med tiltak for å bøte på virkningene av den statlige assimileringspolitikken. Sametinget forventer at Stortinget legger dette til grunn ved opprettelsen av kommisjonen.

Sametinget mener det er positivt at Stortingets presidentskap i sitt forslag til mandat erkjenner at uretten samene ble utsatt for har skapt sår som fortsatt finnes blant den samiske befolkningen i dag. Det er fra Sametingets side viktig at myndighetene erkjenner at tidligere assimileringspolitikk eksisterer i dagens samfunnsstrukturer. Sametinget konstaterer at dette er tilfellet blant annet i spørsmål om barnehagetilbud, skole- og læremiddeltilbud, helse-, sosial- og barnevernssaker, kulturinstitusjoner, samiske næringer, språk og natur- og ressursforvaltning. Disse strukturene kan anses som diskriminerende og undertrykkende i sin konsekvens, selv om de nødvendigvis ikke er det i sin intensjon. Sametinget ber om at dette tydeliggjøres i mandatet.

I Stortingets presidentskaps forslag til mandat er en rekke tidligere gjennomførte tiltak for forsoning, som for eksempel lover og institusjoner, nevnt. Det står blant annet "det at det samiske folks rettigheter har blitt styrket gjennom en rekke lover og institusjoner. Sametinget vil her komme med en presisering på at samene gjennom disse tiltakene bare har fått delvis anerkjennelse av sine rettigheter. Videre mener Sametinget at det er viktig at også FNs erklæring om urfolks rettigheter (UNDRIP) nevnes i mandatet.

Kommisjonen må belyse hvilke konsekvenser statens manglende anerkjennelse av samenes menneske- og urfolksrettigheter har hatt og fremdeles har på samene, både på individ og gruppenivå. På hvilken måte og følgene av at samene gjennom historien frem til i dag har mistet land- og ressursrettigheter, herunder tilgang til ressursene, må være en del av kommisjonens mandat.

Forskning tyder på at samiske kvinner og menn møter forskjellige utfordringer i dagens samfunn. Det er for eksempel påvist at samiske kvinner er mer utsatt for vold i nære relasjoner enn kvinner i samfunnet forøvrig. Sametinget mener det er viktig at kommisjonens arbeid følges opp i et kjønnsperspektiv.

For mange eldre har internatlivet og tapt skolegang medført livslange negative konsekvenser for blant annet muligheten til utdanning, tilgangen til arbeidslivet og medført en tilværelse som minstepensjonister. Ordningen med tapt skolegang har ikke fungert som en tilstrekkelig ordning for reparasjon. Sametinget oppfordrer kommisjonen til å se spesielt på dette.

Skolen som institusjon har vært sentral og effektiv i den statlige assimileringspolitikken, og dette må vies særlig oppmerksomhet. I det forestående forsoningsarbeidet må det fokuseres på hvordan eksisterende institusjoner kan ha en viktig rolle i å skape og endre holdninger samt øke kunnskap om samiske forhold, kultur, historie og rettigheter. Sametinget er fornøyd med at Stortingets presidentskap fremhever behovet for å se på assimileringspolitikkenes konsekvenser også for majoritetssamfunnet.

Sametinget støtter presidentskapets forslag om at kommisjonen skal kunne gå lengre tilbake i den historiske kartleggingen enn kun fra 1800-tallet fram til i dag. Dette vil kunne gi kommisjonen et bedre grunnlag for å forstå assimileringspolitikkenes historie og bakgrunn. For å forstå omfanget og dynamikken, må kommisjonen også se på hvordan stat, kirke, rettsvesenet og akademia virket sammen i assimileringspolitikken.

Sametinget er tilfreds med at Stortingets presidentskap viser til lignende prosesser på svensk og finsk side. Sametinget oppfordrer kommisjonen til å ha et grenseoverskridende perspektiv og samarbeid.

Avsluttende bemerkninger

Kommisjonen bør vurdere å komme med jevnlig delrapporter til Sametinget og Stortinget, og Sametinget forventer at det vil foreligge delrapporter i inneværende sametings- og stortingsperiode. Kommisjonen kan også komme med forslag til tiltak underveis i prosessen, der den ser mulighet og behov for det.

Sametinget forventer at Stortingets presidentskap gjennomfører konsultasjoner med Sametinget, og at det oppnås et fritt og forhåndsinformert samtykke før endelig mandat og sammensetning av kommisjonen vedtas.

Saken avsluttet 01.06.2018 kl. 11.25

Undertegnede har lest gjennom protokollen, og finner de bokførte beslutninger å være i overensstemmelse med Sametingets vedtak.

Karasjok, 01.06.2018 - 01.06.2018

Plenumsledelsen

Elisabeth Erke
leder

Tor Gunnar Nystad
nestleder